

L'esmolet

(ALDC, VII, 1636. L'esmolet)

L'esmolet és la "persona que té per ofici esmolar ganivets, tisores, etc." (DIEC). La doc. més antiga d'aquest mot és de 1795; probablement es tracta de l'oc. *amolet*, que designava pròpiament l'instrument que porta la mola d'esmolar que, per metonímia, va passar a designar 'el que esmola pels carrers' a partir del crit que aquest emetia per a anunciar la seva presència ("cri des rémouleurs", Mistral). El mot va passar al ross. *amolet* i, estès al Principat, es va homonimitzar amb *esmolar* (cf. mapa 999), *esmolor*/*esmolor*, tot generant *esmolet*, que, com és habitual, també va arribar a Menorca, més sensible que la resta del bal. a les solucions lingüístiques del cat. central. Basem la nostra proposta en: 1) la cronologia tardana del mot; 2) la freqüent presència d'esmoladors occitans a les terres catalanes ("era ofici propi de gavaigs" [DECat] i que parlaven occità [Veny, 1996: 146, n. 11]; "l'home foraster que passava pels pobles amb una roda i una mola i esmolava eines de cuina", *Tresor*); 3) el valor inicialment dim. ('petita mola') del terme occità *amolet*, que difícilment podríem interpretar com procedent de *esmolar*.

En canvi, a partir de *esmolar* s'ha format *esmolor*, del val. (O. Pou, 1575), mall. (Figuera, 1840) i eiv., amb les var. *ermolor* 73-75, 78, 80-82, amb rotacisme propi

del mall., *esmoraror* 85, amb rotacisme de -l- i -d- intervocàliques propi de l'alg. La var. *amolador* (var. *amolaor* 186, 187, 189, 190) i *amolaire* 1, 7, amb el suf. de tribut oc. -aire (< -ATOR), són der. de *amolar* que trobem en ross. i en val. meridional.

Afilador (var. *afilaor* 163, 183, 188) és un der. de *afilar* (s. XV); cf. per a aquest mot i els anteriors els mapes 999 i 1074.

Finalment, *daguer* 25, der. de *daga*, d'origen incert, ha estès el significat primer de 'fabricant de dagues' al de 'esmolor d'eines'.

El territori es divideix en dues grans isoglosses, amb suf. diferent: *esmolet/amolet*, del tort. cap a les Corberes, i *esmolor/amolador*, del tort. fins a Guardamar, així com en mall. i eiv. Els primers són probablement tribut de l'oc. i els segons, d'evolució genuïna, a partir de *esmolar/ amolar*; en val. es documenta *esmolar* des de Exulve (1643) i *amolar* alterna amb *esmolar* en Escrig (1851), en concordança amb la major i menor extensió dels dos mots. *Afilador* s'ha arrecerat cap a poblacions de la Franja.

Són mots normatius *esmolet*, *esmolor* i *afilador*, des del *DOrt*, 1917.

